

PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EUROZONI

Marić, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:974464>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-20**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EKONOMSKI FAKULTET
INTEGRIRANI PREDDIPLOMSKI I DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ POSLOVNA
EKONOMIJA
SMJER - FINACIJE

PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EUROZONI

Diplomski rad

Matea Marić

Zagreb, listopad, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

EKONOMSKI FAKULTET

SMJER - FINANCIJE

PRISTUPANJE REPUBLIKE HRVATSKE EUROZONI

Diplomski rad

Matea Marić, 0067536976

Mentor: doc. dr. sc. Fran Galetić

Zagreb, listopad, 2020.

SAŽETAK

U ovom radu obradit će se tema pod naslovom „*Pristupanje Republike Hrvatske eurozoni*”. Detaljnije se objašnjava proces uvođenja eura kao službene valute i pojašnjava njegovo međunarodno značenje. Prikazuju se koristi i problemi uvođenja eura kao svjetske valute te se analizira Europska ekonomska i monetarna unija, kao i kriteriji konvergencije. U radu se objašnjava i utjecaj eura na Republiku Hrvatsku te na primjeru Plive prikazuje kako se pripremila za euro. Također se raspravlja o tome je li upravo euro optimalna valuta za RH, a naposljetku se prikazuje budućnost eura te prilagodba malih i srednjih poduzeća na uvođenje eura. Na kraju rada opisana su zaključna razmišljanja te je prikazan popis korištene literature.

KLJUČNE RIJEČI: uvođenje eura, euro kao jedinstvena valuta, Europska središnja banka, optimalna valuta, budućnost eura.

SUMMARY

This paper will address the topic entitled „*Accession of the Republic of Croatia to the eurozone*“. The process of introducing the euro as the official currency is explained in more detail and its international significance is clarified. The benefits and problems of the introduction of the euro as a world currency are presented, and the European Economic and Monetary Union is analyzed, as well as the convergence criteria. The paper explains and affects the euro on the Republic of Croatia on the example of Pliva shows how it prepares for the euro. It is also discussed that the euro is the optimal value for the Republic of Croatia, and finally the future of the euro is shown by the adjustment of small and medium enterprises in the introduction of the euro. At the end of the paper, the concluding thoughts are described and a list of used literature is presented.

KEY WORDS: introduction of the euro, euro as a single value, European Central Bank, optimal value, future of the euro.

MATEA MARIĆ

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI RAD

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 16.02.2021.

Matea Marić

(potpis)

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
1.1. Definiranje predmeta istraživanja.....	6
1.2. Ciljevi rada.....	7
1.3. Metode istraživanja.....	7
2. OPĆENITO O EURU.....	8
2.1. Međunarodno značenje eura.....	9
2.2. Koristi i problemi uvođenja svjetske valute.....	11
2.3. Uporaba u međunarodnim plaćanjima.....	15
3. EUROPSKA EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA.....	19
3.1. Nastanak Europske ekonomske i monetarne unije.....	19
3.2. Sustavi funkcioniranja Europske središnje banke i temelji nastanka.....	20
3.3. Koristi i troškovi EMU.....	22
3.4. Kriteriji konvergencije.....	23
4. UTJECAJ EURA NA REPUBLIKU HRVATSKU.....	25
4.1. Kako smo se pripremili za euro – primjer Plive.....	25
4.2. Elementi i izazovi uvođenja eura u RH.....	27
4.3. Kritike prema uvođenju eura.....	29
4.4. Jel li euro optimalna valuta za Republiku Hrvatsku.....	30
5. BUDUĆNOST EURA.....	33
5.1. Međunarodno značenje eura i što očekivati u budućnosti.....	33
5.2. Kritiziranje s pozicije nacionalne i političke ekonomije.....	35
6. PRILAGODBA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA NA UVOĐENJE EURA.....	37
6.1. Prednosti malih i srednjih poduzeća.....	37
6.2. Uloga MSP-a u gospodarstvu EU.....	39
6.3. Ulazak hrvatskih MSP-a na tržište EU.....	40

7. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA.....	42
POPIS SLIKA.....	44
ŽIVOTOPIS.....	45

1. UVOD

1.1. Definiranje predmeta istraživanja

Euro je naziv jedinstvene europske valute koja je u uporabi od 1. siječnja 1999. godine pri čemu je tek 1. siječnja 2002. postao platežno sredstvo u 12 zemalja. Trenutno je službena valuta 19 od 27 država članica Europske unije koje zajedno čine eurozonu koja se službeno naziva europodručje. Kako bi postale dio tog europodručja, države članice Europske unije moraju ispuniti konvergencijske kriterije, odnosno gospodarske i pravne uvjete dogovorene 1992. ugovorom iz Maastrichta, poznatije kao kriterije iz Maastrichta. Proces uvođenja eura nije isključivo političko, nego i ekonomsko pitanje.

Uvođenje eura, kako u Hrvatskoj, tako i u drugim zemljama, predstavlja kompleksnu temu koja je u zadnje vrijeme vrlo aktualna. Ulazak u eurozonu jedan je od ključnih ciljeva aktualne Vlade pri čemu je potrebno zadovoljiti postavljene preduvjete što često dovodi do brojnih problema i nesuglasica.

Sve prethodno navedeno, kao i činjenica da je euro druga najveća i najsnažnija globalna valuta, odmah poslije američkog dolara, kojom se svakodnevno koristi više od 340 milijuna ljudi u europodručju ide u prilog aktualnosti ove teme.

Potrebno je naglasiti da proces uvođenja eura kao zajedničke valute, baš kao i svaki drugi proces, ima brojne prednosti, ali i nedostatke. Euro kao jedinstvena valuta donosi mnoštvo prednosti i koristi u usporedbi s prethodnom situacijom u kojoj je svaka zemlja članica imala vlastitu valutu. Uvođenjem eura, nestat će rizici fluktuacije kao i troškovi razmjene valuta, doći će do jačanja jedinstvenog tržišta i bolje povezanosti država članica koje će zbog zajedničke valute u znatno većoj mjeri surađivati na stabilnoj valuti i gospodarstvu. Unatoč brojnim prednostima eura kao zajedničke valute, postoje i različiti nedostaci koje euro sa sobom nosi. Neki od njih su gubitak samostalne monetarne politike, rast opće razine cijena kao posljedica konverzije valute, zatim jednokratni troškovi konverzije, rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacije svih makroekonomskih neravnoteža.

1.2. Ciljevi rada

Osnovni je cilj ovog diplomskog rada prikazati proces uvođenja eura, pojasniti prednosti i nedostatke eura kao zajedničke valute i analizirati Europsku ekonomsku i monetarnu uniju. Također, cilj je osvrnuti se na utjecaj eura na Republiku Hrvatsku te ukazati na njegovu budućnost i važnost u svijetu ekonomije i modernog društva. Objašnjeno je njegovo međunarodno značenje i tijekom razvoja. Osim toga, prikazano je i kako smo se pripremili na uvođenje jedinstvene valute te je detaljnije pojašnjeno na primjeru Plive. Također je analizirano je li upravo on optimalna valuta za Hrvatsku i kako su mala i srednja poduzeća reagirala na uvođenje eura kao jedinstvene valute.

U odnosu na zemlje koje su prethodno zadovoljile sve potrebne kriterije i uvele euro, moguće će biti uočiti određene prednosti i nedostatke te se ugledati na njihovo iskustvo i u skladu s time težiti pronalasku optimalnog rješenja za Republiku Hrvatsku.

1.3. Metode istraživanja

U okviru istraživanja koristit će se brojne metode poput metode analize, komparacije, klasifikacije, sinteze i drugih sličnih metoda kako bi se na što bolji način prikazao utjecaj uvođenja eura sa svim svojim prednostima i nedostacima. Konkretno, na primjeru Plive analiziran je proces uvođenja eura, uspoređeni su kriteriji konvergencije te je pojašnjeno kakva je situacija s pojedinim kriterijem u okvirima Republike Hrvatske. Također se ispituje je li upravo euro optimalna valuta za RH te uspoređuje odnos troškova i koristi koji nastaju kao posljedica prihvaćanja eura kao službene valute. Kratko se analizira i međunarodno značenje eura te njegova budućnost kao jedinstvene valute.

2. OPĆENITO O EURU

Prije svega potrebno je objasniti zašto se unutar Europske unije javlja potreba za uvođenjem zajedničke valute. Razlog je prvenstveno želja za dubljom europskom integracijom, što je na neki način i očekivano, budući da je takva želja u velikoj mjeri opravdana ekonomskim interesom. Sadašnja politička i ekonomska integracija između država članica nije jednolika, nego se razlikuje po razinama, ali je ipak većina njih odabrala veći stupanj integracije. Samim potpisivanjem Schengenskog sporazuma većina tih država članica dobrovoljno se obvezala na viši stupanj integracije i to ponajviše u aspektu prelaska državnih granica i sigurnosti. Ulaskom u Europsku uniju pojedine države članice već su prihvatile euro kao zajedničku valutu, čime su se odrekle svojih dotadašnjih valuta. Za razliku od njih, neke nove članice još nisu prihvatile euro jer nisu ispunile tražene kriterije. Iako još nisu uvele euro, samim ulaskom u Europsku uniju obvezale su se da će ga u jednom trenutku prihvatiti kao službenu valutu.¹ Prihvatanjem eura kao službene valute postale bi dio jedinstvene zajednice te bi kao takve imale lakši pristup jedinstvenom tržištu, bolju priliku za gospodarski napredak i brojne druge pogodnosti.

Euro je naziv jedinstvene valute Europske monetarne unije prihvaćen 15. i 16. prosinca 1995. na sastanku Europskog vijeća u Madridu. Grafički simbol za euro nadahnut je grčkim slovom epsilon što je izravna poveznica na kolijevku europske civilizacije, a da stvar bude vjerodostojnija upućuje i na prvo slovo riječi Europa. Dvije paralelne linije koje prolaze simbolom označavaju njegovu stabilnost.² Službena kratica za euro koja se upotrebljava u poslovnom svijetu, u financijskom i trgovinskom poslovanju je EUR te je registrirana u skladu s Međunarodnom organizacijom za standardizaciju – ISO. U optjecaju je sedam euro novčanica od 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 eura. Sve one prikazuju arhitektonske stilove sedam razdoblja europske kulturne prošlosti, naglašavajući tri glavna arhitektonska elementa – prozore, vrata i mostove. Prozori i vrata na svakoj novčanici predstavljaju duh otvorenosti i suradnje, a dvanaest zvjezdica Europske unije označavaju ideale harmonije, jedinstva i solidarnosti. Mostovi su simbol komunikacije među Europljanima te komunikacije između Europe i ostatka svijeta. Na licu novčanica eura također se nalazi i potpis predsjednika Europske središnje banke (ESB-a).

1 Izvor: *Vlada Republike Hrvatske, Hrvatska narodna banka (2018) Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj, Zagreb*

2 Izvor: *Kljajić, E. (2012) Deseta godišnjica uvođenja novčanica i kovanica eura. Stručni rad. Zagreb, Num. Vijesti, broj 65.*

2.1. Međunarodno značenje eura

Europodručje je drugo gospodarsko područje na svijetu, više od 340 milijuna stanovnika koristi euro kao službenu valutu. S vremenom, kako euro kao valuta na globalnoj razini jača, tako Europska unija pruža sigurnost za svoje građane, ali i poduzeća. Euro prednjači u procesu međunarodne trgovine, a zemlje članice europodručja posluju kao trgovinski partneri s brojnim drugim zemljama diljem svijeta. Upravo radi uloge eura kao svjetske valute, države članice europodručja imaju zaštitu za slučaj da nastupi ekonomska ili financijska kriza. U takvim situacijama, euro kao globalna valuta investitorima pruža sigurnost jer u pravilu takva valuta ne bi trebala gubiti na vrijednosti. U uvjetima deprecijacije deviznog tečaja eura, države članice ne bi trebale osjetiti veliku štetu. Razlog tomu je činjenica da su one, prilikom međunarodnog trgovanja, usmjerene jedna na drugu, osim toga i gospodarski subjekti europodručja zadužuju se pretežito u eurima. Na taj način smanjuje se važnost kretanja deviznog tečaja eura u odnosu prema ostalim valutama iz razloga što teret otplate duga ostaje unutar europodručja, točnije u eurima.³ Važno je naglasiti činjenicu da euro kao svjetska valuta uživa znatno veće pogodnosti što je posebno izraženo u uvjetima krize i sloma financijskog tržišta, točnije u situacijama kada je državama članicama najpotrebnija pomoć ili potpora. Tada su najčešće u prednosti upravo zemlje koje imaju euro koji se svojom snagom i sigurnošću ističe nad ostalim manjim valutama.

Europa, ukoliko ima za cilj potaknuti međunarodnu ulogu eura, treba staviti naglasak na jačanje suradnje s međunarodnim subjektima. Snažna ekonomska i monetarna unija Europske unije stvorila bi prostor za daljnji napredak i razvoj međunarodne uloge eura i ostvarivanje njezinog punog potencijala.

Jačanje međunarodne uloge eura ujedno jača i europski utjecaj u svijetu. Naime, u slučaju jačanja eura, Europska unija ima mogućnost da bolje štiti svoje građane i poduzeća te da brani stečene vrijednosti i vlastite interese na globalnoj razini. To dovodi do veće otpornosti međunarodnog financijskog sustava jer tržišni subjekti dobivaju veću mogućnost izbora, a međunarodno gospodarstvo postaje manje osjetljivo na moguće šokove.

³ Izvor: Vujčić, B. (2003) *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia.

Međunarodna uloga pojedine valute očituje se iz funkcija koje novac obavlja u svakom gospodarstvu, a to su sljedeće funkcije:

- mjera vrijednosti;
- sredstvo razmjene;
- pričuve vrijednosti.

Na svjetskoj razini pojavljuju se pojedini efekti koji dominantnoj valuti daju poseban status i znatno veću ulogu u odnosu na težinu domaćeg gospodarstva u terminima BDP-a i trgovine. Tom valutom koristi se u međunarodnim plaćanjima upravo iz razloga što je likvidnija od većeg broja manje značajnijih valuta. Preuzimanje funkcije svjetske valute donosi velike koristi u raznovrsnim oblicima, poput izravnih financijskih transfera ili pak mogućnosti eliminacije utjecaja tečajnog rizika. S druge strane, to za sobom nosi i određeni teret i veliku odgovornost. Ponajviše u smislu da izdavatelj svjetske valute mora voditi neprestanu brigu o stabilnosti svjetskog monetarnog sustava koji ima ključnu ulogu za početak svjetskog oporavka pri čemu prekomjerna internacionalizacija domaće valute može bitno otežati prepoznavanje faktora za vođenje gospodarske politike u zemlji.

Uvođenje eura nije dovelo do naglog porasta njegovog korištenja u međunarodnoj razmjeni iz razloga što je trgovina između zemalja članica EMU-a postala unutrašnja trgovina, a uglavnom je bila izražena u nekoj od njegovih nacionalnih valuta. To smanjenje dovelo je do kontrakcije udjela izražavanja cijena u eurima na približno petinu, odnosno do nastanka koeficijenta internacionalizacije bliskog jedinici. To upućuje na činjenicu da euro, barem za sada, ne igra veliku međunarodnu ulogu u izražavanju vanjske trgovine. No, ako bi se u obzir uzela i domaća trgovina, tada je jasno da poduzeća iz zone eura imaju velik broj partnera koji su spremni svoje cijene izražavati u euru.

Također, očekivano je i da će europske multinacionalne kompanije, ukoliko su kao internu valutu u svom međunarodnom poslovanju koristile dolar, prekinuti dotadašnju praksu u korist eura. To se prvenstveno odnosi na kompanije iz manjih zemalja čija valuta nije bila toliko raširena za iskazivanje međunarodne razmjene, a iz nekih razloga ipak nisu koristile neku drugu valutu.

Preuzimanje funkcija svjetske valute donosi znatne koristi u različitim aspektima, počevši od izravnih financijskih transfera pa sve do mogućnosti eliminacije utjecaja tečajnih fluktuacija, odnosno eliminacije tečajnog rizika. Titula izdavatelja svjetske valute ipak nije u potpunosti savršena jer iziskuje određeni teret i veliku odgovornost. Naime, izdavatelj svjetske valute mora brinuti za stabilnost svjetskog monetarnog sustava koji lako može biti ugrožen ukoliko dođe do zloupotrebe ili pretjeranog iskorištavanja pogodnosti.⁴ Osim toga, izdavatelj svjetske valute ima vodeću ulogu i u slučaju drugih opasnosti, poput ulaska svjetskog gospodarstva u recesiju. U takvim okolnostima, izdavatelj svjetske valute ima vodeću ulogu u pokretanju cjelokupnog oporavka.

2.2. Koristi i problemi uvođenja svjetske valute

Uvođenje svjetske valute ima niz prednosti, ali i nedostataka, što je prikazano na Slici 1. Status eura kao svjetske valute državama članicama europodručja pruža prijeko potrebnu zaštitu u razdobljima ekonomskih i financijskih kriza. U tim nestabilnim vremenima, globalne valute poput eura preuzimaju ulogu „sigurnih utočišta” za investitore i zato, u pravilu, ne gube na vrijednosti.⁵ Čak i u slučaju da devizni tečaj eura snažno deprecira, tj. ako bi se vrijenost eura značajno smanjila, države članice europodručja ne bi pretrpjele osjetan gubitak.

Budući da su one orjentirane na međusobnu trgovinu znači da porast cijena uvoznih proizvoda, koji je uzrokovan deprecijacijom eura, ne može imati odlučujući utjecaj na cijene i dohodak građana. Teret otplate duga ne ovisi o kretanju deviznog tečaja eura prema ostalim valutama jer se gospodarski subjekti u europodručju zadužuju pretežito u eurima.

4 Izvor: Vujčić, B. (2003) *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia.

5 Izvor: <https://euro.hnb.hr/-/uloga-eura-u-svijetu>

Slika 1. KORISTI I TROŠKOVI UVOĐENJA EURA

KORISTI UVOĐENJA EURA	TROŠKOVI UVOĐENJA EURA
<ul style="list-style-type: none"> Nestanak valutnog rizika u gospodarstvu 	<ul style="list-style-type: none"> Gubitak samostalne monetarne politike
<ul style="list-style-type: none"> Niži transakcijski troškovi 	<ul style="list-style-type: none"> Rast razine cijena kao posljedica konverzije
<ul style="list-style-type: none"> Smanjenje troškova zaduživanja domaćih sektora 	<ul style="list-style-type: none"> Rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumulacije makroekonomske neravnoteže
<ul style="list-style-type: none"> Manji rizik izbijanja valutne i bankovne krize 	<ul style="list-style-type: none"> Sudjelovanje u pružanju financijske pomoći drugim državama članicama
<ul style="list-style-type: none"> Pristup mehanizmima financijske pomoći europskog područja 	<ul style="list-style-type: none"> Jednokratni troškovi konverzije
<ul style="list-style-type: none"> Sudjelovanje u raspodjeli monetarnog prihoda eurosustava 	<ul style="list-style-type: none"> Jednokratni troškovi pristupanja HNB-a eurosustavu

Prednosti pristupanja Republike Hrvatske europskom području su mnogobrojne te se očituju na razini pojedinca, poduzeća, ali i cjelokupnog nacionalnog gospodarstva. Kao glavne prednosti navode se veća sigurnost i mnoštvo prilika za poduzeća i tržišta, gospodarski rast, razvoj i veća stabilnost, integriranost financijskih tržišta, veći izbor i stabilnost cijena za potrošače i građane. Sve navedene prednosti međusobno su isprepletene. Gospodarska stabilnost ide u korist gospodarstvu države članice budući da vladi daje mogućnost donošenja planova za budućnost. Osim toga, gospodarska stabilnost pogoduje i poduzećima ublažavajući nesigurnosti i potičući ih na ulaganja. Nadalje, to je u izravnoj vezi s građanima kojima se time pruža bolja mogućnost zaposlenja na boljim radnim mjestima i s neusporedivo boljim uvjetima rada.

Monetarna politika eurosustava Hrvatskoj će u velikoj mjeri odgovarati iz razloga što je poslovni ciklus prilično usklađen s onim koji je na snazi u europskom području, a stope inflacije također se kreću u vrlo sličnom intenzitetu.

Proces uvođenja eura Hrvatskoj ne bi trebao izazvati kako ni kratkoročne, tako ni dugoročne štete koje već nisu dijelom loših strukturnih obilježja hrvatske ekonomije, posebice u pretkriznom razdoblju kada svi problemi i nerazriješene dvojbe postaju očiti. Isto tako, u godinama recesije Hrvatska nije mogla koristiti pogodnosti ekspanzivne monetarne politike koje su članice europodručja uvelike koristile, štoviše u tim vremenima Hrvatsku su dodatno u recesiju gurale i visoke kamate na javni i privatni dug jer je tada preko 70% duga bilo denominirano u staroj valuti i to najviše u euru.

Kao glavna korist uvođenja eura u Hrvatskoj navodi se ukidanje valutnog rizika koji je povezan s tečajem kune prema euru. Primjerice, ukoliko pojedinac ili određena tvrtka imaju kredit u eurima, a prihode u domaćoj valuti, odnosno kunama, znači da će u slučaju znatnog slabljenja kune doći u nepovoljnu poziciju jer će se dug tada povećati pa će ga biti teže otplatiti. Također, Hrvatska je visoko eurizirana zemlja, veliki dio kredita i štednje već je iskazan u eurima. Ta sklonost štednji u stranoj valuti razvila se još u prošlosti, u razdoblju visoke inflacije. Ljudi su više vjerovali stranoj, svjetski priznatoj valuti, nego domaćoj vjerujući kako je u znatno većoj mjeri izložena različitim tržišnim oscilacijama. Pa su tako velik dio štednje pretvarali u eure koji se uvijek činio kao snažnija i sigurnija valuta posebno za veće iznose štednje, a isto je vrijedilo i za kredite. Iz tog razloga se u posljednjih 20-ak godina udio deviza u depozitima kretao na visokim razinama, dostižući čak i visokih 90% i to unatoč niskoj stopi inflacije, stabilnom tečaju kune te višim kamatama na kunske depozite u odnosu na devize.⁶ Treba naglasiti da je i do velikog udjela štednje u stranoj valuti, prvenstveno u euru, došlo i zbog priljeva deviznih doznaka i štednje radnika iz inozemstva, a tome je doprinio i turizam. Većina kredita također je vezana uz stranu valutu jer općenito vrijedi da banke nastoje uskladiti valutnu strukturu aktive i pasive, odnosno kredita i štednje.

Očekuje se i pad kamata na kredite, jer nakon što Hrvatska prihvati zajedničku valutu trebalo bi doći do značajnog smanjenja kamatnih stopa na kredite, drugim riječima predviđa se smanjenje troškova zaduživanja. Kamatne stope ovise o nizu različitih faktora poput rizika države, regulatornog troška, rizika zajmoprimca, trošku izvora ili marži koju banka uračunava u kamatnu stopu na kredit.⁷ Uvođenje eura, trebalo bi se u što višoj mjeri povoljno odraziti na sve te faktore, dovodeći do nižih kamata, a to bi odgovaralo i pojedincima i poduzećima kojima bi se povećala konkurentnost na tržištu.

⁶ Izvor: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/koje-su-prednosti-i-nedostaci-uvodenja-eura-u-hrvatskoj-evo-sedam-stvari-koje-treba-znati/>

⁷ Izvor: Velimir, Š. (2019) *Euro u Hrvatskoj: Za i protiv*. Zagreb: Arhivalitika

Uvođenje eura dovest će i do nestanka troškova zamjene kune u euro i obrnuto. Ti troškovi zamjene pojavljuju se radi prevelikih razlika u kupovnom i prodajnom tečaju te zbog naknada banaka i mjenjačnica pa bi se moglo reći da se očekuje nestanak troškova mjenjačnica.⁸ Uz jedinstvenu valutu, poslovanje u europodručju postaje ekonomičnije i manje rizično. Mogućnost jednostavne usporedbe cijena potiče i prekograničnu trgovinu i sva ostala ulaganja jer cijelo europodručje sada postaje veliko integrirano tržište sa zajedničkom valutom.

Također, opseg europodručja i razmjeri jedinstvene valute stvaraju nove mogućnosti na razini svjetskog gospodarstva. Jedinstvena valuta čini europodručje izrazito povoljnom regijom za poslovanje trećim zemljama i time doprinosi promicanju trgovine i ulaganja.

Kao važna prednost uvođenja eura ističe se i činjenica da time Hrvatska dobiva i pristup Europskom mehanizmu za stabilnost čija je kratica ESM i koji pomaže svakoj državi članici koja se nađe u financijskim problemima u okviru svog djelovanja. Takve zemlje mogu se zadužiti tako što će zatražiti kredit od ESM-a. Osim odobravanjem kredita, ESM može pomoći potrebitima i otkupom obveznica, bilo izravno ili na tržištu. Europski mehanizam za stabilnost može pomoći i na način da odobri kredit za dokapitalizaciju ili pak može izravno dokapitalizirati određenu kreditnu instituciju koja zapadne u probleme, a time djeluje na očuvanje stabilnosti financijskog sustava monetarne unije.

U usporedbi s visokim javnim dugom, ali i dugom privatnog sektora, veći problem predstavlja njegova valutna struktura. Trošak tih visokih kamata koji smo platili, a za pojedine cjeline i dalje plaćamo, puno je veći od negativnih učinaka rasta cijena ili njihovog usklađivanja radi zaokruživanja u novoj valuti, ali i stupnja integracije i konvergencije cijena u dugom roku.

Dva temeljna razloga zbog kojih je poželjno što prije uvođenje eura su nestanak valutnog rizika na domaći i inozemni dug svih sektora vezan za euro te niža razlika kamata u Hrvatskoj u odnosu na prosjek europodručja. Nestanak tečajnog rizika poželjno se odražava na trgovinsku razmjenu i strane investicije.

Izbor stabilne i općeprihvaćene valute kao valute naplate sasvim je logičan i očekivan. Ukoliko je tu valutu moguće relativno jeftino i brzo konvertirati u bilo koju drugu valutu ili drugim riječima minimizirati transakcijske troškove, tada je zadovoljeno sve potrebno za nastanak svjetske valute.

⁸ Izvor: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/koje-su-prednosti-i-nedostaci-uvodenja-eura-u-hrvatskoj-evo-sedam-stvari-koje-treba-znati/>

S druge strane, gubitak monetarnog suvereniteta zemlje smatra se temeljnim problemom uvođenja eura u Hrvatskoj. Protivnici uvođenja eura upravo to navode kao glavni nedostatak jer time Hrvatska gubi samostalnu monetarnu i tečajnu politiku. Gledajući s aspekta tradicije, nacionalna valuta je osnovni simbol suvereniteta i nacionalnog identiteta i baš iz tog razloga trebalo bi se protiviti takvom potezu. Gubitkom samostalne monetarne politike devizni tečaj više ne može biti korišten u svrhu povećanja konkurentnosti gospodarstva. Pored toga, uvijek postoji opasnost da zajednička monetarna politika neće djelovati na sve zemlje u jednakoj mjeri, posebice ukoliko se one nalaze u različitim fazama poslovnog ciklusa.

Nedostatkom uvođenja eura smatra se i moguće povećanje cijena. Prema dosadašnjim saznanjima, uvođenjem eura, najveći rast cijena vidljiv je u cijeni usluga u restoranima i kafićima, frizerskim salonima, ali i rast u cijeni kemijskog čišćenja i popravaka. Bilježi se i porast cijena pekarskih proizvoda i cijena novina i sve to kao posljedica zaokruživanja. Rast cijena u bilo kojem smislu, a posebice u navedenim kategorijama, kod građana automatski izaziva nelagodu i odbijanje istoga. Tu je izražen psihološki učinak koji ponekad može biti od velikog značaja. Teoretski gledano, očekuje se da će učinak uvođenja eura na porast ukupne inflacije potrošačkih cijena biti sasvim malen u iznosu od oko 0,20 postotnih bodova.⁹ Osim vlastite monetarne politike, zemlja se odriče i provođenja samostalne tečajne politike koja se u tom slučaju prenosi na Europsku središnju banku.

Također, država koja ulazi u europodručje svoja dotad stečena sredstva mora prenijeti na Europsku središnju banku. Kao što ima pravo da u slučaju financijskih kriza koristi sredstva iz proračuna, isto tako i na godišnjoj razini mora uplaćivati određeni iznos u taj fond, točnije to bi trebao biti postotak proporcionalan njezinom bruto domaćem proizvodu.

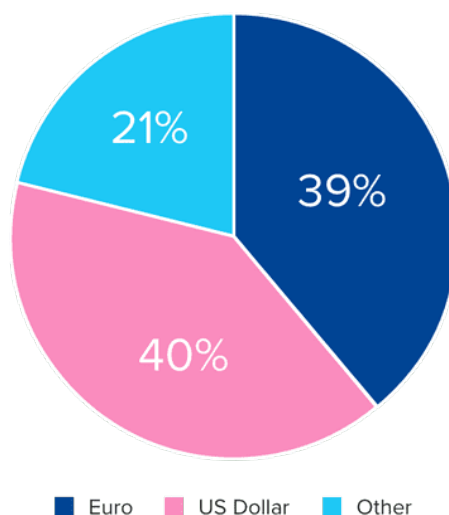
2.3. Uporaba u međunarodnim plaćanjima

Euro potiče trgovinu, tržišno natjecanje i transparentnost cijena, a sve to značajno pridonosi održavanju stabilnih cijena. Euro je druga najvažnija valuta u svijetu. Udio međunarodnih plaćanja u eurima približno je jednak onome u američkim dolarima. Udio eura u globalnim plaćanjima u 2017. godini prikazan je na Slici 2.

⁹ Izvor: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/koje-su-prednosti-i-nedostaci-uvodenja-eura-u-hrvatskoj-evo-sedam-stvari-koje-treba-znati/>

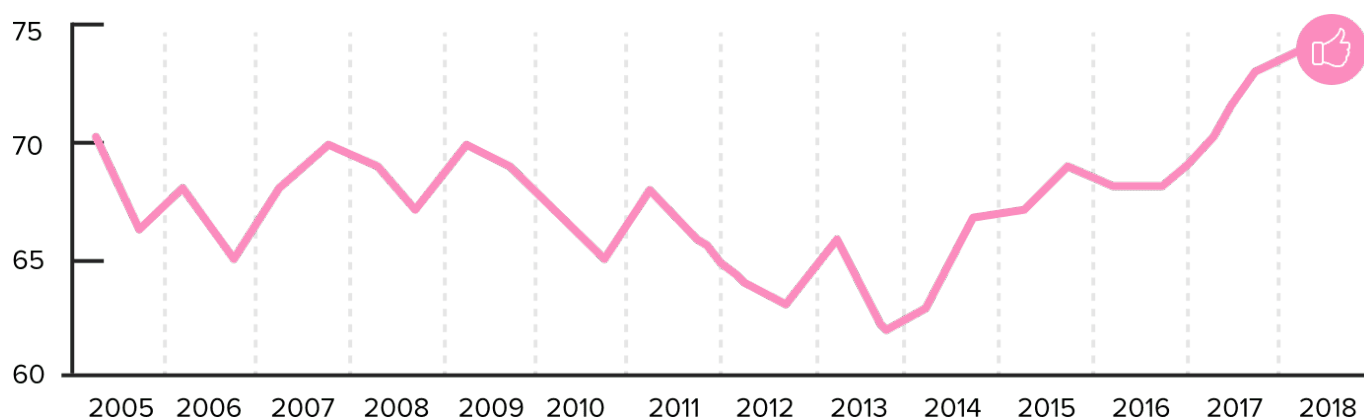
Veliki broj Europljana dijeli pozitivno mišljenje o euru, podržavajući ga kao jedinstvenu valutu. Njegova popularnost je velika te i dalje neprestano raste. Gledajući brojčano, prema podacima iz 2018., 74% građana EU¹⁰ podržava Europsku ekonomsku i monetarnu uniju i euro kao njezinu jedinstvenu valutu, Slika 3.

Slika 2. UDIO EURA U GLOBALNIM PLAĆANJIMA - 2017

Izvor: Izvješće ESB-a o međunarodnoj ulozi eura, 2018.

Slika 3. PODRŠKA EURU MEĐU GRAĐANIMA EU-a

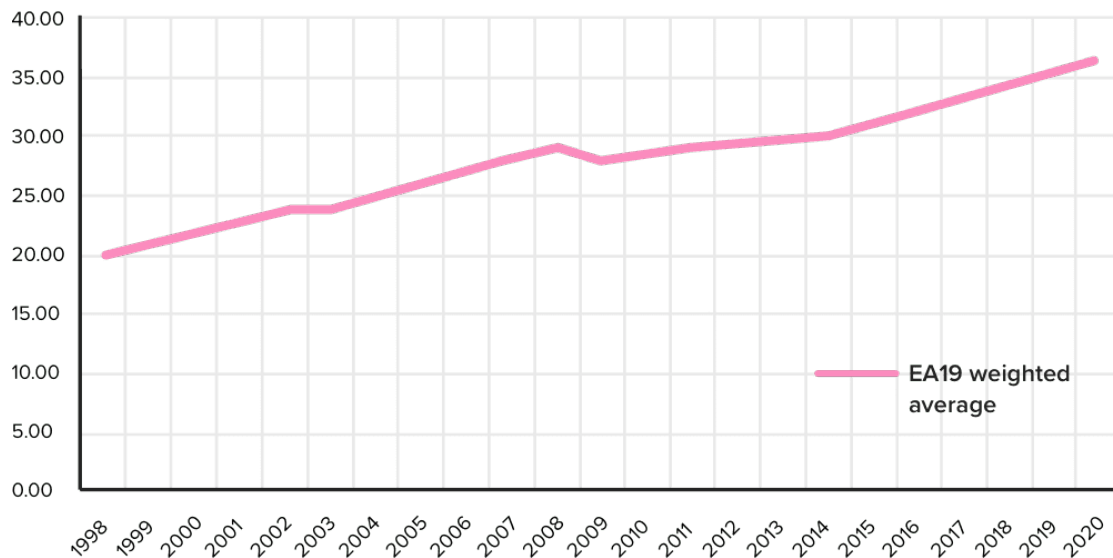
Izvor: Eurobarometar, proljeće 2018.

¹⁰ Izvor: <https://europa.eu/euroat20/hr/brojcani-podaci-o-euru/>

Važno je naglasiti da euro potiče trgovinu u Europi, ali i šire. Stabilnost eura je njegova temeljna prednost u odnosu na druge slične valute i upravo ona čini Europu poželjnim trgovinskim partnerom za poduzeća diljem svijeta koja u okvirima svog poslovanja prihvaćaju cijene iskazane u eurima. Ovo je ujedno i razlog zašto su europska poduzeća oslobođena troškova povezanih s tečajnim kretanjima i troškova konverzije eura u druge valute. Nadalje, međusobna trgovina zemalja koje koriste euro znatno je jeftinija i neusporedivo jednostavnija.

Euro je doveo i do znatnog poboljšanja životnog standarda i porasta zapošljavanja. To potvrđuje činjenica da je od 1999. kada je euro uveden, prosječni dohodak u europodručju porastao sa 20900 EUR na 33900 EUR u 2018. godini¹¹, Slika 4.

Slika 4. NOMINALNI BDP PO STANOVNIKU U EUROPODRUČJU, U TISUĆAMA EUR

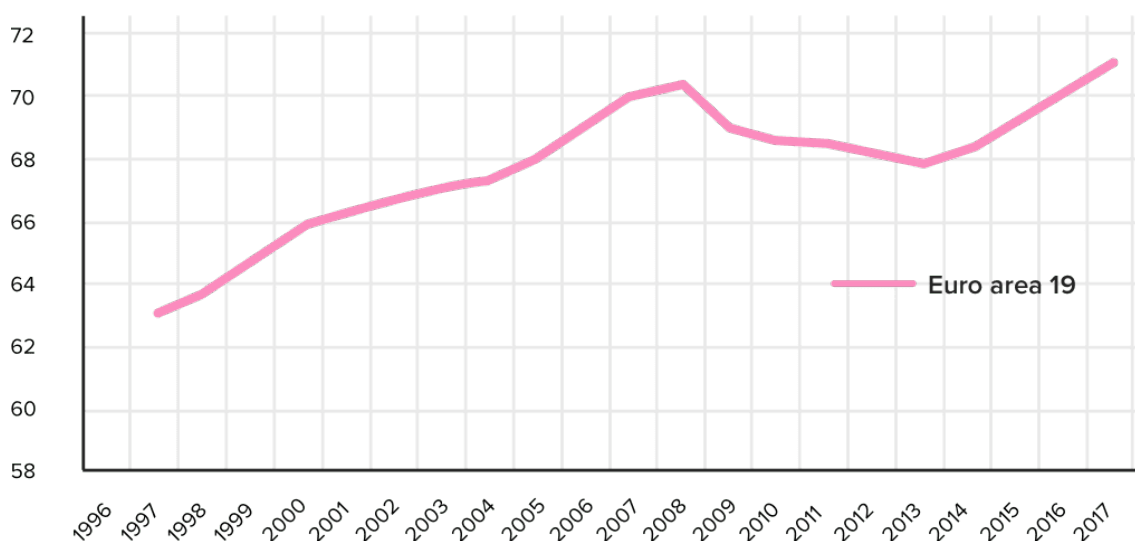
Izvor: *Europska komisija/baza podataka AMECO*

U istom periodu stopa zaposlenosti porasla je sa 63,6% na 71,0%¹² što prikazuje Slika 5.

¹¹ Izvor: <https://europa.eu/euroat20/hr/brojcani-podaci-o-euru/>

¹² Izvor: <https://europa.eu/euroat20/hr/brojcani-podaci-o-euru/>

Slika 5. STOPA ZAPOSLENOSTI U EUROPODRUČJU, DOBNA SKUPINA 20-62

Izvor: *Europska komisija/baza podataka AMECO*

Analizirajući upotrebu eura u međunarodnim plaćanjima, dolazi se do zaključka da euro štiti gospodarstva europskog područja od volatilnosti deviznih tečajeva. Naime, uvođenjem eura uklonjeni su toškovi koji su u izravnoj vezi s tečajnim kretanjima u europskom području.

Na taj način, europski potrošači, ali i poduzeća bivaju zaštićeni od skupih promjena na valutnim tržištima koje su ponekad znato narušavale povjerenje, sprječavale ulaganja ili dovodile do gospodarske nestabilnosti.

Da je uporaba eura u međunarodnim plaćanjima izuzetno velika potvrđuju i sljedeći podaci. Naime, euro je zajednička valuta čak 340 milijuna Europljana, u 2018. godini u optjecaju je bilo više od 21 milijarde novčanica eura i to u vrijednosti od oko 1,1 bilijuna EUR.¹³ Osim toga, u optjecaju je i gotovo 130 milijardi kovanica u ukupnoj vrijednosti više od 28 milijardi EUR, a zanimljiva je i činjenica da je novčanica od 50 eura najčešće upotrebljavana novčanica u europskom području te je u optjecaju više od 10 milijardi takvih novčanica.

Euro je prvenstveno valuta europskog područja, ali i valuta pojedinih zemalja koje nisu članice Europske unije, a koristi se i šire, čak i izvan europskog kontinenta.

¹³ Izvor: <https://europa.eu/euroat20/hr/brojčani-podaci-o-euru/>

3. EUROPSKA EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA

Europska središnja banka, ESB, predstavlja službenu instituciju Europske unije koja ima ključnu ulogu u eurosustavu i jedinstvenom nadzornom mehanizmu. U ESB-u sa sjedištem u njemačkom gradu Frankfurtu na Majni, zaposleno je preko 3500 ljudi iz različitih dijelova Europe. Njihova obveza je izvršavanje brojnih zadataka u bliskoj suradnji s nacionalnim središnjim bankama u eurosustavu. U okviru provedbe nadzora banaka, surađuju s nacionalnim nadzornim tijelima i sve to u sklopu jedinstvenog nadzornog mehanizma.

Europska središnja banka zajedno sa nacionalnim središnjim bankama čini eurosustav, odnosno sustav središnjih banaka europodručja. Temeljni cilj tog eurosustava je održavanje stabilnosti cijena, tj. zaštita vrijednosti eura.

Početni korak u cilju stvaranja Europske središnje banke bila je odluka donesena 1988. godine o stvaranju ekonomske i monetarne unije, drugim riječima, odluka o slobodi kretanja kapitala u Europi, o zajedničkom monetarnom tijelu i jedinstvenoj monetarnoj politici u državama europodručja. Ekonomska i monetarna unija – EMU, predstavlja stupanj integracije zemalja koje su članice Europske unije s ciljem usklađivanja ekonomskih i monetarnih politika te postupno uvođenje eura kao zajedničke valute.

3.1. Nastanak Europske ekonomske i monetarne unije

U lipnju 1988. godine Europsko vijeće potvrdilo je cilj postepenog ostvarivanja ekonomske i monetarne unije – EMU. Kao rezultat toga, ovlastilo je vijeće na čelu s tadašnjim predsjednikom Europske komisije Jacquesom Delorsom koje je trebalo proučiti ideju i predložiti konkretne faze u cilju ostvarivanja takve unije.¹⁴ Osim tog vijeća, bili su uključeni i guverneri središnjih banaka tadašnje Europske zajednice te je u konačnici stvoreno *Delorsovo izvješće* s prijedlogom da se ekonomska i monetarna unija realizira u tri zasebna, ali i razvojno povezana koraka.

Nastanak europske ekonomske i moneterne unije odvijao se u tri faze. Prva faza započela je 1. srpnja 1990. godine, a kao glavni ciljevi isticali su se potpuna sloboda kapitalnih transakcija, veća suradnja između svih središnjih banaka te osjetno poboljšanje ekonomske konvergencije.

¹⁴ Izvor: Vuković, I. i Vizjak, A. (2000) *Utjecaj monetarne unije i programa uvođenja eura na daljnji razvoj Europske unije. Politička misao, Vol XXXVII, (2000.), br. 3, str. 115-135*

Početak druge faze bio je 1. siječanj 1994. kojeg je obilježio još veći broj postavljenih ciljeva. Najveći naponi bili su usmjereni na osnivanje Europskog monetarnog instituta – EMI. Nastojala se uvesti i zabrana kreditiranja javnog sektora od strane središnjih banaka. Osim toga, trebalo je snažnije usuglasiti monetarne politike i ojačati ekonomske konvergencije. Bilo je potrebno pokrenuti i postupak koji će dovesti do neovisnosti nacionalnih središnjih banaka, kao i provesti pripremne radove za treću fazu. Točno pet godina kasnije, 1. siječnja 1999. počela je treća faza nastanka Europske ekonomske i monetarne unije.¹⁵ Ovu fazu obilježilo je neopozivo utvrđivanje deviznih tečajeva, zatim uvođenje eura, provedba jedinstvene monetarne politike, ali u okviru Europskog sustava središnjih banaka. Važan cilj treće faze osnutka bio je i proces stupanja na snagu tečajnog mehanizma unutar EU-a, takozvani ERM II, kao i *Pakta o stabilnosti i rastu*.

3.2. Sustavi funkcioniranja Europske središnje banke i temelji nastanka

Europska središnja banka (ESB) nalazi se u samom središtu monetarne unije te se kao takva pokazala najjačom institucijom unutar eurozone pa čak i šire, na području cijele Europske unije. Osnovana je 1. lipnja 1998. sa sjedištem u Frankfurtu. Njezina glavna uloga je upravljanje eurom, održavanje stabilnosti cijena te provođenje gospodarske i monetarne politike Europske unije. S glavnim ciljem održavanja stabilnosti cijena, nastoji potaknuti gospodarski rast i razvoj kao i otvaranje novih radnih mjesta. Ona surađuje s nacionalnim središnjim bankama svih država članica Europske unije, zajedno čineći europski sustav središnjih banaka.¹⁶ Europska središnja banka sastoji se od tri temeljna tijela za donošenje odluka, a to su:

- Upravno vijeće;
- Izvršni odbor;
- Opće vijeće.

Predsjednik ESB-a Banku predstavlja na svim europskim i međunarodnim sastancima na visokoj razini. Glavno tijelo za donošenje odluka je Upravno vijeće. Ono se sastoji od Izvršnog odbora i guvernera nacionalnih središnjih banaka država članica europodručja.

¹⁵ Izvor: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>

¹⁶ Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hr

Njegov zadatak je procjena gospodarskih i monetarnih kretanja, određivanje monetarne politike europodručja i definiranje kamatnih stopa po kojima komercijalne banke mogu posuđivati od ESB-a.

Osim odluke o daljnjim mjerama, upravno vijeće svaki mjesec donosi i odluke vezane uz:

- Statistiku;
- Platni promet;
- Operativne zadaće;
- Financijsku stabilnost;
- Kreiranje novčanica i kovanica.

Izvršni odbor zadužen je za upravljanje svakodnevnim radom ESB-a, a čine ga predsjednik i potpredsjednik ESB-a, kao i četiri druga člana koja su imenovali čelnici država članica europodručja na osmogodišnji mandat. Izvršni odbor zadužen je za provednu monetarne politike, upravljanje svakodnevnim radom, ali i organizaciju sastanaka Upravnog vijeća i shodno tome, izvršavanje svih zadanih ovlasti. Savjetodavnu i koordinacijsku ulogu u ESB-u ima Opće vijeće kojeg čine predsjednik i potpredsjednik ESB-a te guverneri nacionalnih središnjih banaka svih država članica Europske unije. Ono pridonosi savjetodavnim i koordinacijskim aktivnostima i pomaže u provedbi pripremnih radnji za pristupanje novih država europodručja pa se zato kaže da je njegova funkcija savjetodavna.¹⁷ Opće vijeće također sudjeluje i u sljedećim aktivnostima:

- Analizi statističkih podataka;
- Savjetodavnim zadaćama ESB-a;
- Izradi pravila za računovodstvenu evidenciju;
- Pripremi godišnjih izvještaja ESB-a.

¹⁷ Izvor: Vizjak, A. (2000) *Utjecaj monetarne unije i uvođenje eura na gospodarske sustave europskih zemalja i Republike Hrvatske. Ekonomski vjesnik br. 1 i 2 (13): 109-121*

3.3. Koristi i troškovi EMU

Na proces monetarne integracije gleda se kao na dio projekta izgradnje europskog mira, odnosno projekta koji bi trebao povezati sve europske ekonomije, u toj mjeri da bi svaki pokušaj nasilnog ostvarenja interesa pojedine države rezultirao negativnim posljedicama po nju samu. Potrebno je definirati i ekonomske motive vezane uz uvođenje eura. Naime, većina ekonomista suglasna je u mišljenju da je slobodna trgovina temeljni preduvjet u cilju povećanja razine ukupnog ekonomskog blagostanja.

Euro je imao ulogu valute koja će povezati sve heterogene skupine i ekonomije Europske unije u jedinstvenu cjelinu te omogućiti lakšu realizaciju četiri temeljne slobode na kojima je zasnovana Europska unija. To su sloboda kretanja roba, usluga, ljudi i kapitala.

Važna ekonomska prednost uvođenja eura podrazumijeva i smanjenje transakcijskih troškova. U kategoriju značajnih transakcijskih troškova ubrajaju se eliminacija troškova konverzije valute jedne u valutu druge zemlje prilikom putovanja unutar monetarne unije, zatim lakša usporedba i izračun cijena, znatno niži troškovi knjigovodstva, posebice za poduzeća s prekograničnim operacijama. Isto tako, od uvođenja eura očekivalo se smanjenje stopa inflacije u zemljama članicama koje su već uvele euro i to se očekivanje i potvrdilo.

Uz brojne prednosti struktura Ekonomske i monetarne unije nameće i određene troškove u smislu kreiranja ekonomske politike. Važan čimbenik je fiskalna disciplina čiji nedostatak vodi u visoki fiskalni deficit¹⁸ i rastući javni dug¹⁹, dovodi do efekta prelijevanja negativnih kretanja iz jedne zemlje u ostale članice monetarne unije. To znači da zbog manjka proračunske discipline u jednoj zemlji ostale zemlje mogu imati probleme jer im raste cijena zaduživanja i to kao rezultat negativne reakcije vjerovnika na međunarodnim financijskim tržištima. Dakle, Ekonomska i monetarna unija također stavlja naglasak na proračunsku ili fiskalnu disciplinu. Europska komisija pritom se oslanja na *Pakt o stabilnosti i rastu* koji se sastoji od *preventivne i korektivne ruke*. Kao što joj i sam naziv kaže, *preventivna ruka* ima za cilj spriječiti pojavu visokih fiskalnih deficita država članica. Prevencija se općenito zasniva na godišnjim programima stabilnosti, a njihovo ostvarenje prati Europska komisija.

¹⁸ Fiskalni deficit = proračunski manjak, tj. situacija kada u državnom proračunu postoji nedostatak prihoda kojim bi se pokrili njezini rashodi.

¹⁹ Javni dug = iznosi koje je država pozajmljivala kako bi financirala prošle deficite.

Korektivna ruka utjelovljuje proceduru kojom se onu državu članicu koja na bilo koji način krši pravila o dopuštenom fiskalnom deficitu podvrgava „proceduri prekomjernog deficita”.

Vijeće ministara financija Europske unije na temelju preporuka Europske komisije donosi obvezujuće preporuke za članicu koja bilježi nedopuštenu razinu fiskalnog deficita.²⁰ Ako uslijed ozbiljnog kršenja proračunske discipline država članica nije ispunila zadane preporuke, tada slijede sankcije u vidu uplate beskamatnog depozita u iznosu od 0,2% BDP-a. Daljnje ignoriranje zadanih preporuka može rezultirati potpunim gubitkom depozita za tu članicu.

3.4. Kriteriji konvergencije

Kriteriji koje moraju zadovoljiti zemlje članice Europske unije kako bi ušle u treću fazu Ekonomske i Monetarne unije (Economic and Monetary Union, EMU) i uvele euro, nazivamo kriteriji iz Maastrichta ili kriteriji konvergencije. Dakle, oni nisu nikakav preduvjet za ulazak u Europsku uniju, nego za uvođenje eura kao nacionalne valute.

Pet je osnovnih kriterija koji pokazuju da li je pojedina zemlja spremna usvojiti euro, a odnose se na sljedeća područja:

- Stabilnost cijena;
- Proračunski manjak;
- Dug;
- Kamate;
- Stabilnost tečaja.

U pogledu stabilnosti cijena, stopa inflacije ne smije biti viša od 1,5% od prosječne stope inflacije tri zemlje članice s najnižom inflacijom u prethodnoj godini. Stopa inflacije mjeri se uz pomoć indeksa potrošačkih cijena. Proračunski manjak u pravilu mora biti manji od 3% bruto domaćeg proizvoda, a javni dug ne smije premašiti 60% BDP-a, s izuzetkom zemlje s većim javnim dugom kojoj će biti dopušteno usvojiti euro ukoliko je prisutan trend dugotrajnog smanjivanja javnog duga.

²⁰ Izvor: *dr.sc. K. Kotarski. Ekonomska i monetarna unija. Zagreb. 2015.*

Ukoliko ipak dođe do situacije da je javni dug viši od 60% bruto domaćeg proizvoda, tada se od zemlje članice zahtijeva da pokaže trend smanjivanja i namjeru da se u što kraćem periodu približi referentnoj vrijednosti. Slično vrijedi i za proračunski manjak koji bi morao biti manji od 3% BDP-a. Ali, situacija u praksi ponekad nije takva pa se dopušta da deficit privremeno bude iznad zadane razine od 3%, ali i dalje jako blizu te vrijednosti. Osim toga, dugoročne kamate ne smiju premašiti 2% kamatne stope tri zemlje članice s najnižom inflacijom u prethodnoj godini.²¹ Kao razdoblje razmatranja uzima se godina prije početka analiziranja stanja u pojedinoj zemlji članici, odnosno kandidatkinji za pristupanje EMU. S aspekta stabilnosti tečaja vrijedi pravilo da tečaj domaće valute mora ostati unutar unaprijed postavljenih margina fluktuacije najmanje dvije godine. Pravilo je da svaka zemlja članica mora sudjelovati u tečajnom mehanizmu Europskog monetarnog sustava neprestano tijekom dvije godine prije one godine u kojoj se preispituje njezino stanje. Fluktuacije tečaja između valuta zemalja članica i eura moraju se kretati u skladu s prethodno dogovorenim granicama. Također vrijedi da zemlja članica u tom istom periodu ne smije devalvirati svoju valutu.

²¹ Izvor: Lovrinčević, Ž. i Marić, Z. (2006) *Maastrichtski kriteriji i uključivanje sive ekonomije – slučaj Hrvatske: Privredna kretanja i ekonomska politika*

4. UTJECAJ EURA NA REPUBLIKU HRVATSKU

Prema Vladi Republike Hrvatske, koristi uvođenja eura za Hrvatsku veće su od troškova. Smatra se da će uvođenje eura smanjiti rizike za makroekonomsku i financijsku stabilnost te posljedično tome pozitivno djelovati na uvjete financiranja, ubrzati rast i razvoj te poboljšati otpornost gospodarstva u cjelini. Drugim riječima, iako se vodi vječna borba oko uvođenja eura u Hrvatskoj, sa sigurnošću se može reći da su koristi uvođenja eura kao službene valute znatno veće od mogućih troškova. Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine Hrvatska je preuzela obvezu uvođenja eura kao službene valute. No danas, sedam godina poslije, mišljenje je da hrvatsko gospodarstvo još nije spremno na takav korak.

Važno je naglasiti da će koristi od prelaska na euro u Hrvatskoj biti veće nego što je to slučaj za druge države članice europodručja i Europske unije. U Hrvatskoj je prisutan visok stupanj zaduženosti građana, poduzeća i države u eurima i upravo iz tog razloga uklanjanje valutnog rizika za Republiku Hrvatsku predstavlja veću korist nego za države koje prije uvođenja eura nisu bile eurizirane u jednakoj mjeri. Također, ističe se i visoka zastupljenost država članica europodručja u hrvatskoj robnoj razmjeni i turizmu što pridonosi željenim koristima od uvođenja eura. Sva ta obilježja Hrvatsku razlikuju od drugih država članica koje još nisu uvele euro, niti ga planiraju uvesti u skoroj budućnosti i čine razloge radi kojih se nositelji ekonomske politike jednoglasno slažu da je Hrvatskoj poželjno što prije započeti proces uvođenja eura.

4.1. Kako smo se pripremili za euro – primjer Plive

Pliva je hrvatska farmaceutska tvrtka sa sjedištem u Zagrebu, utemeljena 1921. godine u mjestu Kaštel pokraj Karlovca.

U pripreme za uvođenje eura ona je krenula vlastitim snagama, iako je imala nekoliko ponuda od strane vanjskih konzultanata. Pliva je očekivala da će kao kompanija koja ne generira znatniji dio prihoda na području Europske unije, lako preći na euro.

Pliva je, u okviru svog poslovanja, postavila ambiciozni razvojni plan koji obuhvaća ulaganje u pogone, istraživanje novih, ali i razvoj postojećih lijekova, kupovinu tržišnih pozicija akvizicijama drugih tvrtki i ostale slične stvari.

Zanimljivo je da se Pliva počela pripremati za euro čak i prije negoli pojedine domaće banke čime je pokazala da je napredna hrvatska kompanija. Većina Plivina poslovanja tada je bila daleko izvan zone eura, no ona se odlučila za što raniji prihvata eura što joj je omogućilo da poslove koje obavlja s kompanijama iz EMU obavlja u eurima.²² Takva odluka išla je u skladu s njezinim međunarodnim značajem.

Kako bi ostvarila svoj ambiciozni plan, ovisit će o vanjskom financiranju čiji se izvori uglavnom nalaze na financijskim tržištima zone eura. Ključna prednost koju bi euro donio, odnosno koju je kasnije i ostvario jest konsolidacija i okrupnjavanje financijskog tržišta. Financijsko tržište unije prije je bilo ispresijecano režimima nacionalnih valuta pri čemu je svaka od njih nosila vlastitu kamatu i valutni rizik. Uvođenje eura tu bi omogućilo veliku prednost jer se u tom slučaju potencijali tržišta zbrajaju, a valutni rizici nestaju. Ukoliko se netko prije nekoliko godina htio zadužiti na financijskom tržištu zemalja unije trebao je odabrati i valutu zaduženja.

Tako se nametalo pitanje da li se zadužiti u njemačkim markama, francuskim francima, talijanskim lirama ili nekoj drugoj valuti. Odluka o tome ovisila je o kamatama koje je imala svaka od mogućih valuta, valutnom riziku, ali i o mogućnostima zaduženja, odnosno o samoj dubini i likvidnosti tržišta. Zaduzivanje se prije većinom obavljalo na području jedne države što znači da je broj kreditora ili ulagača bio ograničen na rezidente te države. U tom smislu, uvođenje eura ostvarilo je veliku prednost. Obveznicu ili dionicu koju bi Pliva mogla izdati denominiranu u eurima, sada je mogao kupiti primjerice i portugalski građanin, kao i neka irska banka. Euro im je svima bio zajednička, nacionalna valuta, a valutni i kreditni rizik više nisu postojali. Jedino je ostao aktualan kreditni rizik Plive, odnosno rizik da dužnik neće biti u mogućnosti da servisira vlastiti dug. Ako bi Pliva izdala obveznicu denominiranu u francuskim francima, ulagači ne bi bili skloni promjeni postojeće nacionalne valute, niti kupovini francuskih franaka, samo da bi kupili Plivinu imovinu jer to za sobom nosi valutni rizik.²³ Većina tih ulagača se ili ne razumije ili jednostavno ne želi snositi valutni rizik, a osim toga predstavlja nepraktično investiranje jer zahtijeva više operacija. Uvođenjem eura sve postaje jednostavnije, a kao posljedica toga potražnja za financijskim instrumentima znatno se povećava. Zona eura tako počinje funkcionirati kao jedna velika država što omogućava zaduzivanje u većim iznosima te znatno jeftinije financiranje.

22 Izvor: Vujčić, B. (2003) *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia.

23 Izvor: Vujčić, B. (2003) *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia.

Ako se promatra utjecaj eura na financijsko poslovanje kompanije, važna promjena odnosi se na smanjenje transakcijskih i konverzijskih troškova. Da bi moglo polsovati s 11 zemalja koje su tada uvodile euro, poduzeće je moralo imati barem 11 računa u svakoj banci i upravo tu euru donosi velik iskorak.²⁴ Naime, s eurom je potreban samo jedan račun i time je znatno pojednostavljeno i pojeftinjeno poslovanje. Nadalje, uvođenjem eura nestaje potreba za konverzijama pa samim time nema ni konverzijskih troškova. Ne treba zanemariti ni utjecaj eura na racionalizaciju svakodnevnog poslovanja. Potrebno je voditi puno manje bankovnih računa, a i blagajničko poslovanje postaje jednostavnije jer ima manje vrsta novčanica u optjecaju. Isto tako, broj računovodstvenih poslova, raznih knjiženja ili izrade bilanci u različitim valutama također se smanjuje.

No, jedna od važnijih stavki je smanjenje valutnog i kamatnog rizika. Veliko poduzeće koje posluje u različitim valutama neprestano je izloženo riziku da će neka od tih valuta oslabjeti prema matičnoj valuti. Uvođenjem eura ovaj rizik nestaje, a poduzeće ne snosi valutni rizik. Slično je i s kamatnim stopama jer je prije fiksiranja tečaja svaka valuta nosila vlastitu kamatnu stopu, gdje je uvijek bio pristutan rizik promjene.

Pliva je nastojala da proces uvođenja eura iskoristi na način da pojednostavi i dodatno uskladi valutnu strukturu svog poslovanja.

Plivin tim analizirao je mogući utjecaj eura na kompaniju, pri čemu je donešen zaljučak da je za sada taj utjecaj ograničen jer Pliva uglavnom posluje izvan zone eura. 1. siječanj 1999. bio je odabran kao dan za uvođenje eura, odnosno dan od kada Pliva prima i izdaje fakture u eurima. To uvođenje eura Plivi nije donijelo nikakve probleme što nam pokazuje da se sav trud uložen u prethodnu primpremu i komunikaciju isplatio. Drugi dio uvođenja eura započeo je 1. siječnja 2002. i trajao do kraja veljače iste godine. Tada su uvedene papirnate i kovane novčanice eura koje nisu imale značajan utjecaj na Plivu.

4.2. Elementi i izazovi uvođenja eura u RH

Kad je riječ o uvođenju eura u Hrvatskoj često se nameće pitanje koji su to izazovi koje donosi proces uvođenja eura. Naime, uklonit će se valutni rizik u gospodarstvu pa će se i smanjiti troškovi zaduživanja domaćeg sektora. Također je važno i to što će se smanjiti rizik izbijanja valutne i bankvone krize, a transakcijski troškovi postat će još niži.

²⁴ Izvor: Vujčić, B. (2003) *Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska*. Zagreb: Masmedia.

Uvođenje eura velik je korak koji jedni promatraju s velikim oprezom, za razliku od drugih koji to smatraju pametnim potezom i očekuju sa zadovoljstvom. Stav guvernera Hrvatske narodne banke, Borisa Vujčića je taj da će uvođenje zajedničke valute u Hrvatskoj biti poticaj međunarodnoj razmjeni i ulaganjima. Guverner smatra da će Hrvatska postati sudionik u raspodjeli monetarnog prihoda eurosustava te omogućiti pristup mehanizmima financijske pomoći europodručja. Ističe da je prednost i u tome što će se zbog smanjenja troška zaduživanja domaćeg sektora kamatne stope približiti razinama onih u jezgri europodručja. To će utjecati na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Kao što je već spomenuto, uvođenjem eura nestaju transakcijski troškovi zamjene kuna u euro i obrnuto. Guverner Hrvatske narodne banke, Boris Vujčić naglašava da korištenje zajedničke valute može pridonijeti razvoju međunarodne razmjene i ulaganja jačanjem konkurentnosti i smanjivanjem ranjivosti domaćeg gospodarstva.

Pretpostavka je da će uvođenje eura Republici Hrvatskoj omogućiti višestruke koristi. Najznačajnija bi bila uklanjanje valutnog rizika jer je upravo on razlog radi kojeg su kamatne stope u Hrvatskoj znatno više nego u eurozoni. Takva situacija odgovarala bi svim građanima i poduzećima čija je ukupna zaduženost devizama procijenjena na oko 500 milijardi kuna, što iznosi visokih 150% BDP-a. Troškovi zaduživanja postali bi niži te bi se osjetno povećala percepcija rizičnosti države kao posljedica uklanjanja valutnog rizika.²⁵ Velik napredak bio bi zabilježen i na investicijskom području. Domaće investicije bilježile bi porast uzrokovan povoljnijim kreditima, a strane investicije imale bi porast zbog nižeg rejtinga. Domaći poduzetnici postali bi znatno konkurentniji dobivajući pristup zajedničkom tržištu.

Snažan učinak uvođenja eura osjetio bi se u turističkom sektoru, s obzirom na činjenicu da 70% prihoda od turizma pristiže u eurima i obzirom da stanovnici europodručja na teritoriju RH ostvaruju više od 60% ukupnih noćenja.

Značajna prednost je i to što bi Hrvatska dobila pristup Europskom mehanizmu za stabilnost koji bi joj najviše koristio u slučaju izbijanja krize. Ukoliko bi nastupila kriza, taj mehanizam Hrvatskoj bi omogućio korištenje prijeko potrebnih financijskih sredstava.

25 Izvor: Bukovšak, M. i Čudina, A. I Pavić, N. (2018) Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja. Stručni članak. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, god. 27, br. 1 (142), 2018.

4.3. Kritike prema uvođenju eura

U trenutku potpisivanja ugovora o ulasku u Europsku uniju, Republika Hrvatska obvezala se da će prihvatiti euro kao službenu valutu. Pritom točan rok nije definiran, odnosno ne postoji nikakva formalna ni pravna obveza za prelazak na euro. Nameće se pitanje kako o toj temi razmišljaju hrvatski građani, odnosno žele li svoju nacionalnu valutu - kunu zamijeniti za euro. Prema anketi provedenoj 18. travnja 2019. dobiveni su sljedeći rezultati: 53,4% anketiranih građana protivilo se uvođenju eura, njih 39,3% bilo je za, a neodlučnih je 7,3%. Kao glavni razlog protivljenja navodila se nerazvijenost zemlje u odnosu na druge članice Europske unije i mišljenje da bi Hrvatska ukoliko uvede euro zauzela vodeću ulogu na samom dnu Europe. Kao posljedica toga, javlja se neslaganje jer je s jedne strane Vlada RH koja se zalaže za uvođenje eura kao službene valute, a s druge strane su građani koji se toj ideji protive.

Važno je naglasiti da postoje i troškovi koji će prije svega biti osjetni za Vladu i HNB. Takvi troškovi dolaze do izražaja prilikom prijenosa sredstava u Europsku središnju banku, a obuhvaćaju uplatu preostalog iznosa svog udjela u kapitalu ESB-a, uplatu u zaštitne slojeve ESB-a, prijenos međunarodnih pričuva u pričuve ESB-a i troškove prilikom uplate u instrument EU koji služi za pomoć članicama europodručja. Međutim, s drugog aspekta, opisani troškovi donose i određena prava. Primjerice, sudjelovanje HNB-a u donošenju odluka o zajedničkoj monetarnoj politici tako da guverner HNB-a kao član Upravnog vijeća ESB-a sudjeluje u donošenju odluka zajedno sa svim guvernerima drugih središnjih banaka.²⁶ Drugi važan primjer je ako bi se Hrvatska našla u financijskim problemima moći će računati na pomoć i podršku.

Unaoč svemu, nameće se pitanje koliko je to izvedivo u praksi, hoće li HNB moći sudjelovati u donošenju odluka s obzirom na relativno malu značajnost Hrvatske na financijskom tržištu ili recimo može li se uopće očekivati financijska pomoć u kriznim situacijama, posebice ako se osvrnemo na stanje u drugim sličnim zemljama, primjerice u susjednoj Italiji ili Grčkoj.

²⁶ Izvor: *Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka (2018). Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.*

4.4. Jel li euro optimalna valuta za Republiku Hrvatsku

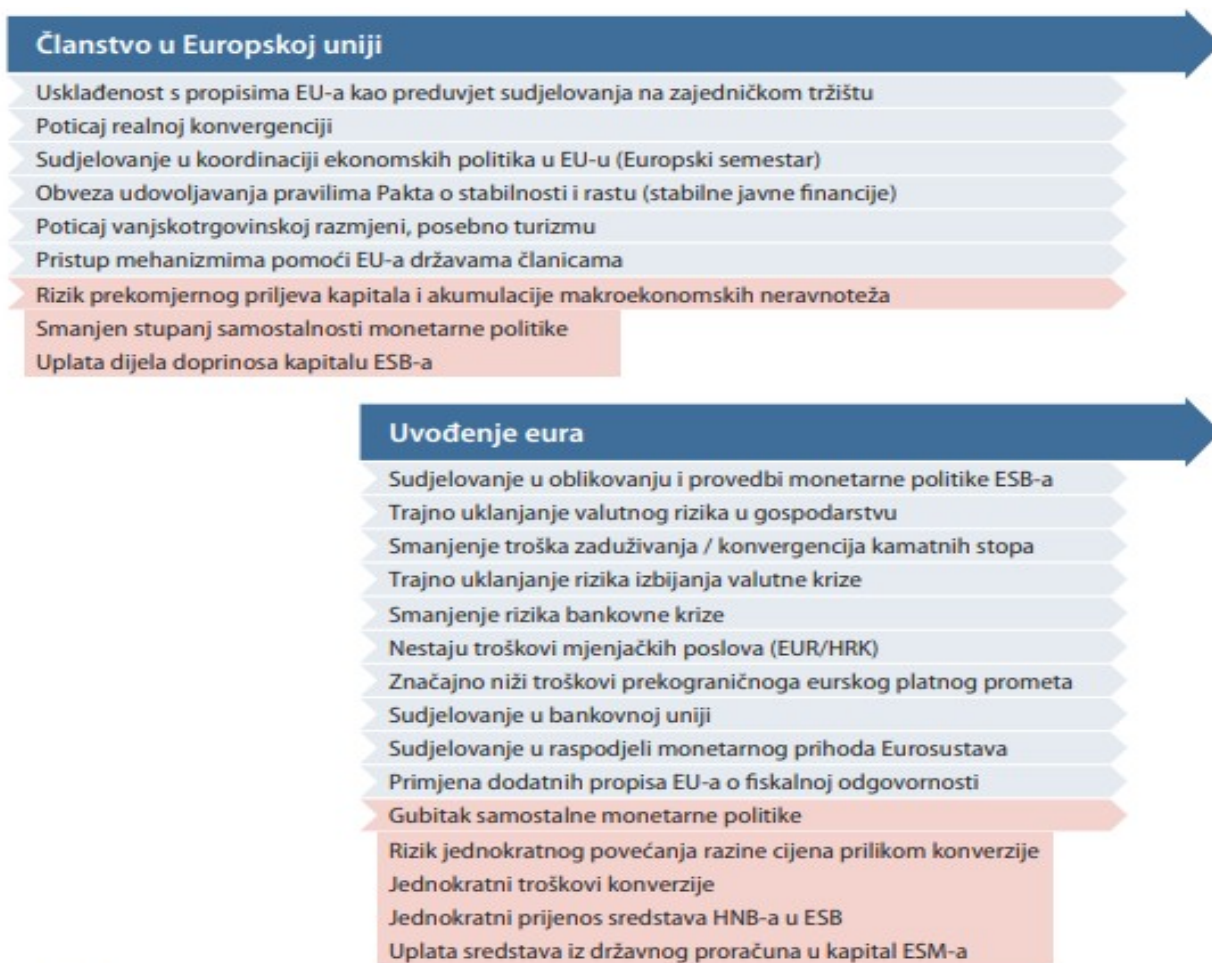
Hrvatsko gospodarstvo karakterizira činjenica da je u velikoj mjeri integrirano s europodručjem, gledajući s trgovinskog, ali i financijskog aspekta. Poslovni ciklus također je usklađen s poslovnim ciklusima najvećih država članica europodručja.

Pristupanjem Europskoj uniji Hrvatska bilježi još jednu pogodnost, a to je povećanje stupnja političke integracije između same Hrvatske i ostalih članica. Sve te činjenice dovode do zaključka da će Hrvatska uspješno poslovati u uvjetima zajedničke monetarne politike. Isto tako, uvođenjem eura nestao bi problem visoke euriziranosti hrvatskog gospodarstva kao i brojni drugi rizici i ograničenja koji iz tog proizlaze. Time bi Hrvatska napravila velik korak u pogledu dugoročnog očuvanja makroekonomske stabilnosti.

Pristupanje Hrvatske jedinstvenom tržištu Europske unije dovelo je do jačanja vanjskotrgovinske razmjene s drugim članicama iz čega slijedi da prema kriteriju trgovinske integracije Hrvatska stoji znatno bolje nego u periodu prije pristupanja. Nakon ulaska u Europsku uniju Hrvatska sudjeluje u mehanizmu za koordinaciju ekonomskih politika, poznatom po nazivu *Europski semestar* čime se direktno povećao stupanj političke integracije s europodručjem. Budući da je došlo do ukidanja prepreka kretanju ljudi, veća otvorenost hrvatskog tržišta rada pozitivno je utjecala na rezultate Republike Hrvatske prema kriteriju mobilnosti rada. Učinci integracije Hrvatske u ekonomsku i monetarnu uniju prikazani su na Slici 6.

Teorija optimalnih valutnih područja ima pojedine nedostatke zbog kojih nije pouzdano mjerilo za ocjenu ekonomske opravdanosti uvođenja eura u Hrvatskoj. Jedan od glavnih nedostataka ove teorije je to što njezini kriteriji često izazivaju suprotne zaključke o opravdanosti pristupanja neke države valutnom području. Konkretno, na primjeru Hrvatske, teorija ne daje odgovor na pitanje jesu li visoka usklađenost poslovnih ciklusa te izražena trgovinska i financijska integriranost dovoljno jaki argumenti za uvođenje eura radi čega se nešto lošija ostvarenja u kriteriju diverzificiranosti gospodarstva mogu zanemariti. Sljedeći važan nedostatak teorije je to što zanemaruje valutni rizik, a upravo je on manjim zemljama poput Hrvatske glavni argument u korist pristupanja monetarnoj uniji.

Slika 6. UČINCI INTEGRACIJE HRVATSKE U EKONOMSKU I MONETARNU UNIJU

Izvor: HNB

Hrvatsko gospodarstvo bilježi visok stupanj euriziranosti gdje je većina bankovnih kredita i depozita, kao i tri četvrtine javnog duga denominirano u euru ili je valutnom klauzulom vezano uz euro. Ukoliko bi došlo do jačeg slabljenja tečaja valute, održavanje svih dugova vezanih uz euro postalo bi skuplje, a to bi smanjilo raspoloživi dohodak domaćih subjekata i time djelovalo prorecesijski.²⁷ Deprecijacija tečaja ostavila bi negativne posljedice i na bilance banaka jer bi dio dužnika prestao otplaćivati kredite s valutnom klauzulom jer ne bi bili u mogućnosti da podmire povećane mjesečne anuitete. U takvim uvjetima, stabilan tečaj kune u odnosu na euro istaknuo se kao logičan cilj monetarne politike u Hrvatskoj.

²⁷ Izvor: Brkić, M. i Šabić, A. (2018) Je li euro optimalna valuta za Hrvatsku: ocjena korištenjem teorije optimalnih valutnih područja. Stručni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 27, br. 1. (142). 2018.

Ukoliko bi Hrvatska prenijela monetarnu politiku na Europsku središnju banku ostvarila bi više koristi nego štete. Ne bi izgubila previše, a istodobno bi profitirala jer bi uvođenjem eura trajno otklonila veliki dio valutnog rizika te brojne druge rizike i troškove vezane u to.

5. BUDUĆNOST EURA

Euro je stvoren s ciljem da ispuni tri nade, a to su nada da će približiti europske zemlje međusobno i biti korak naprijed prema europskim integracijama, zatim nada da će bolja ekonomska integracija voditi bržem ekonomskom rastu i nada da će veća ekonomska integracija pogodovati boljoj političkoj povezanosti i omogućiti mir u Europi.²⁸ Od eura kao zajedničke valute očekuje se puno, a prije svega jedinstvo i veća razina sigurnosti, posebice u uvjetima tržišnih nestabilnosti i fluktuacija.

Veliki problem predstavlja monetarna nesloboda država članica. Članice ne mogu neposredno utjecati na svoju monetarnu politiku što dolazi do izražaja zbog velike neujednačenosti ekonomskog razvoja tih država članica. Uglavnom najveću korist od eura imaju najveće i naj snažnije ekonomije naročito Njemačka i Francuska koje čine značajan dio Eurospke unije. Također, sa aspekta velikih ekonomija problem je eventualni bankrot pojedinih članica kao što je nedavno bio slučaj sa Grčkom.

Sve članice Europske unije s vremenom će uvesti euro kao službenu valutu, a prema riječima predsjednika Europske komisije Junckera „*valuta Europe je euro*”. Euro je omogućio mnoge pogodnosti kao što su uklanjanje troškova promjene valuta, smanjenje kamatnih stopa, zatim uveo stabilnost cijena te s vremenom postao međunarodna valuta u pravom smislu te riječi. Stvoreni su znatno bolji uvjeti za građane, ali i poslovanje općenito i sve su to prednosti koje očekuju i Hrvatsku. Proces prilagodbe i samog prelaska na euro neće biti ni brz ni jednostavan, ali ako je riječ o velikim i pozitivnim očekivanjima od budućnosti tada se smatra da euro predstavlja budućnost za Hrvatsku.

5.1. Međunarodno značenje eura i što očekivati u budućnosti

Nastanak eura jedan je od temeljnih događaja u modernoj monetarnoj povijesti pa se sve češće nameće pitanje kakva je budućnost te zajedničke europske valute. Općenito vrijedi da je monetarna sudbina pojedinih država, valuta, valutnih područja i monetarnih unija ovisna o čvrstoći njihovih političkih temelja. Sudbina pojedine valute ne ovisi isključivo o unutarnjim političkim čimbenicima, tj. o strukturi „*kvadrata moći*” na kojoj se valuta zasniva.

²⁸ Izvor: J. E. Stiglitz. *Euro. Kako zajednička valuta prijeti budućnosti Europe. Profil. Zagreb. 2017.*

Osim toga sudbina valute ovisi i o brojnim globalnim trendovima, pri čemu u prvi plan dolazi sposobnost vlasnika valute da svojom veličinom odigra ključnu ulogu u kreiranju globalnog monetarnog sustava.

Prethodno spomenut „*kvadrat moći*” prema Fergusonu označava sustav u čijim se kutovima nalaze četiri osnovna gradbena elementa svake političko-ekonomske strukture, a to su:

- Porezna administracija;
- Parlament;
- Javni dug;
- Centralna banka.

Ovo je važno iz razloga što izdavanje valute označava veliku moć, a koncentracija i način čuvanja te moći jedan je od vodećih uvjeta trajnosti i snage svake valute.

Budućnost eura ovisit će ponajviše o tome gdje će se povući linija između valuta koje će fluktuirati prema euru te valuta koje će vezati svoju vrijednost uz euro ili čak cirkulirati usporedno s eurom izvan Europske unije.²⁹ Može se reći da je riječ o simultanom rješenju jer što euro bude stabilniji u odnosu na druge slobodne valute, to će broj valuta vezanih uz euro biti veći.

Osim svega navedenog, budućnost eura kao i njegova snaga ovisit će o prevladavanju fundamentalnih slabosti što će mu omogućiti izravnu konkurenciju s američkim dolarom. Nadalje, u smislu širenja njegove uporabe u novim zemljama, budućnost eura ovisi o sili valutne gravitacije te o ekonomskim, institucionalnim i socijalnim varijablama.

Ukoliko se analiziraju koristi od veće međunarodne upotrebe eura, važno je nevesti sljedeće stvari. Prije svega, niži troškovi i manji rizik za europska poduzeća koja posluju na međunarodnoj razini. Naime, trgovanje u eurima, umjesto u nekoj drugoj valuti, dovodi do situacije u kojoj nestaje valutni rizik i svi ostali povezani troškovi, posebice ako je riječ o malim i srednjim europskim poduzećima. Pružit će se i veća mogućnost izbora za različite subjekte diljem svijeta te veća neovisnost europskih potrošača i poduzeća, a to im pruža mogućnost financiranja uz puno manju izloženost zakonskim propisima i mjerama koje su poduzele treće zemlje, primjerice izvanteritorijalne sankcije.

²⁹ Izvor: J. E. Stiglitz. *Euro. Kako zajednička valuta prijeti budućnosti Europe. Profil. Zagreb. 2017.*

Također, stvara se znatno sigurniji pristup financiranju za europska poduzeća i vlade, kako u normalnim, tako i u razdobljima financijske nestabilnosti. Na taj način formira se jači međunarodni financijski sustav i međunarodno gospodarstvo koji su zato u manjoj mjeri izloženi tečajnim šokovima.

5.2. Kritiziranje s pozicije nacionalne i političke ekonomije

Proces uvođenja eura može se kritizirati s pozicije nacionalne i političke ekonomije. Kritike se temelje na četiri osnovne pretpostavke. Prva je da uvođenje eura uzrokuje pravne probleme. Naime, iako pojedine zemlje nisu zadovoljavale kriterije za uvođenje eura, on je ipak uveden. To jasno pokazuje da se Europski parlament te nacionalne vlade i parlamenti ne drže zakona u očekivanoj mjeri. Drugo je činjenica da stanje dugova u visini od 120% nacionalnog proizvoda nije moguće održavati u demokracijama koje od vlastitih građana ne mogu zahtijevati štednje koje se protežu na više legislativnih mandata. Treća pretpostavka je kritička primjedba koja govori da se europske zemlje nalaze na različitim stupnjevima razvoja. To je ujedno i razlog zašto je monetarna unija previše rizična. Posljednja pretpostavka zasniva se na ideji da zajednička valuta automatski znači i zajedničku politiku što označava kraj nacionalnih država u Europi. Ulaskom u Europsku uniju, a kasnije i uvođenjem eura, Republika Hrvatska stječe brojne pogodnosti, postaje konkurentnija i stječe veću sigurnost u pojedinim segmentima od strane EU, ali istovremeno i njezina nacionalna suverenost dolazi u pitanje.³⁰ Hrvatska se u tom slučaju odriče nacionalne valute – kune koja je godinama bila predmet kupoprodaje i predstavljala simbol suverenosti i tradicije.

Kada je riječ o kritikama vezanim za uvođenje eura, potrebno je istaknuti da je prisutan i problem krivotvorenog novca. Naime, krivotvorenje gotovog novca nacionalne valute u Hrvatskoj je na vrlo niskoj razini. To potvrđuje i činjenica da su 2011. godine u optjecaju registrirane tri krivotvorine na milijun originalnih novčanica u optjecaju, a naredne 2012. samo dvije krivotvorine na milijun originalnih novčanica. Veliki broj krivotvorina je loše izrade i niske kvalitete pa ih je lako prepoznati i bez dodatnih napora. Daleko veći problem predstavljaju krivotvorine eura koje se sve češće pojavljuju u optjecaju. Ako se uzme u obzir da euro nije službena valuta u Hrvatskoj, takva količina krivotvorina u optjecaju nije zanemariva. Dodatni problem čini kvaliteta izrade krivotvorina koja je uvjerljiva što znači da su one izrazito slične originalnim novčanicama pa ih je teško raspoznati.

30 Izvor: *Hermann von Lear. (2001) Euro - prva bilanca. Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 38 No. 3*

Nameće se pitanje kako upozoriti i educirati građane kako bi izbjegli problem krivotvorenog novca. Kao moguće rješenje predlažu se interaktivne aplikacije na pametnim uređajima ili dizajniranje zaštitnih obilježja koja bi odmah privukla pozornost pri samom primitku krivotvorene novčanice. Ali takva rješenja zahtjevaju brojna istraživanja i vrijeme pa se pokušava educirati građane, koristeći ciljani pristup za različite skupine ljudi u svrhu zaštite od zaprimanja i daljnjeg rasparčavanja krivotvorenog novca.

Održava se visoka kvaliteta gotovog novca u optjecaju, a svi sumnjivi primjerci nastoje se što prije uočiti i ukloniti iz optjecaja. To uvelike otežava siva ekonomija jer dio eura koji je u optjecaju prolazi kroz razne transakcije prije negoli dođe do obrade gotovog novca. Problem je što u Hrvatskoj još uvijek postoji velika netransparentnost u vezi robno-novčanih transakcija te pokušaji zatajivanja dobiti.

Dobar primjer je novac dobiven za iznajmljivanje apartmana na moru ili prodaje automobila koji je često u eurima, a rijetko kad se odmah položi u financijske institucije koje su osnova za provjeru autentičnosti novca. Takav novac obično se koristi za daljnje transakcije ili se polaže na štednju pa ukoliko se radi o krivotvorenom novcu, ne izdvaja se iz prometa nego nesmetano dalje cirkulira stvarajući financijsku štetu. Važnu ulogu u količini krivotvorenog novca u Hrvatskoj ima i njezin zemljopisni položaj. Okružena je sa šest država pri čemu samo tri koriste euro kao nacionalnu valutu i sve se suočavaju sa problemom krivotvorenih eura u optjecaju.³¹ Hrvatska je posebna po činjenici da je tranzitna i turistička zemlja što ujedno stvara i preduvjete za rasparčavanje krivotvorenih eura iz susjednih zemalja.

31 Izvor: Poldrugač, P. (2014) *Krivotvorenje gotovog novca u Hrvatskoj: stanje i potencijalni problemi pri uvođenju eura. Stručni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 23, br. 1 (134), 2014.*

6. PRILAGODBA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA NA UVOĐENJE EURA

Mala i srednja poduzeća (MSP) predstavljaju značajan dio ukupnog gospodarstva svake zemlje što potvrđuje i činjenica da preko 95% svih poduzeća čine upravo mala i srednja poduzeća, kako u razvijenim, tako i u zemljama u razvoju, odnosno tranzicijskim zemljama.

Skupina mikro, malih i srednje velikih poduzeća obuhvaća poduzeća koja zapošljavaju do 250 zaposlenika, a ukupni godišnji promet im ne prelazi 50 milijuna eura i/ili im zbroj bilance ne prelazi 43 milijuna eura.³² MSP, odnosno mikro, mala i srednja poduzeća osiguravaju dva od tri radna mjesta u privatnom sektoru te su zaslužna za više od polovice dodane vrijednosti koju ostvaruju poduzeća u EU.

Prema analizama Svjetske Banke, nakon globalne financijske krize, gospodarstva diljem svijeta postala su, u sve većoj mjeri, orijentirana na mala i srednja poduzeća, gledajući ih kao generatore ekonomskog rasta, ali i novih radnih mjesta.

6.1. Prednosti malih i srednjih poduzeća

Mala i srednja poduzeća često se promatraju kao cjelina zbog brojnih sličnosti u svom poslovanju. Važno je naglasiti da upravo mala i srednja poduzeća zadovoljavaju velik dio potražnje za robama i uslugama koje velika poduzeća teže ostvaruju. Zahvaljujući svojoj veličini, mala poduzeća znatno su fleksibilnija što znači da imaju elastičniju ponudu te bolju i bržu prilagodbu potražnji i promjenjivim tržišnim uvjetima. Njihovo obilježje je i činjenica da zahtijevaju univerzalni tip radnika i opreme u svrhu obavljanja raznovrsnih poslova u procesu proizvodnje. Tu se često javlja problem da djelatnici obavljaju po nekoliko poslova istovremeno, kao i problem težeg pronalaska odgovarajuće radne snage. Tehnološki proces u malim poduzećima karakterizira viši stupanj i spremnost zamjene stare tehnologije za novu, moderniju i taj proces zamjene neusporedivo je brži. Mala i srednja poduzeća posjeduju šire mogućnosti uvođenja novih tehnologija kao i primjenu novih znanja u poslovanju.

³² Izvor: *Vrhovec-Žohar K. i Klopota I. (2014) Mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji: Izazov uvođenja jedinstvene valute 12 godina poslije. Tehnički glasnik 8, 4(2014), 443-450 JSTORE*

Važan segment predstavljaju ekonomska samostalnost i rizik jer su upravo oni poticaj malim i srednjim poduzećima na povezivanje i umrežavanje, sve u cilju uspješnijeg poslovanja i smanjenja potencijanih rizika.

Što se tiče prednosti malih i srednjih poduzeća, kao glavne stavke navode se sljedeće stvari:

- Neovisnost;
- Tržišna prilagodljivost;
- Sigurnost posla;
- Obiteljsko zapošljavanje;
- Izazov;
- Mogućnost ostvarenja financijskog uspjeha.

Jedna od temeljnih prednosti je neovisnost. Naime, prilikom pokretanja malog poduzeća poduzetnik ima gotovo pa potpunu slobodu i neovisnost koju istovremeno prati odgovornost za uspjeh. Takva poduzeća zahvaljujući svojoj veličini u većoj su mjeri prilagodljiva u skladu s tržišnim promjenama i novonastalnim prilikama. Svoje poslovanje mogu brže i sa znatno manjim troškovima prilagoditi zahtjevima potrošača u pogledu kvalitete, dizajna ili količine.

Sve važniju stavku čini sigurnost posla. Sve dok mu je poslovanje pozitivno poduzetnik ima osiguran posao, a osim toga mogućnost da sam odlučuje kada i koliko će raditi. Također, poduzetnik, ukoliko želi, ima mogućnost zapošljavanja članova obitelji pri čemu se izgrađuje obiteljska tradicija posla jer svoje znanje i iskustvo prenosi na potomke.

Ističe se i izazov jer poduzetnici većinom imaju potrebu za samoostvarenjem i postizanjem uspjeha, a to vodi i većem riziku prilikom izgradnje samostalne poslovne karijere. To znači da je velik dio odgovornosti za nastali uspjeh ili neuspjeh na samom poduzetniku što ujedno služi kao motivacija, ali i psihološko zadovoljstvo.³³ Kao važna prednost navodi se i mogućnost ostvarenja financijskog uspjeha jer poduzetnik u samostalnom poslu može ostvariti puno veću zaradu od one koju bi ostvario radeći kao zaposelnik u nekom poduzeću.

33 Izvor: <http://www.partnerstvo-razvoj.net/files/file/pdf/Poduzetnistvo/PrednostiNedostaci/1.Prednosti-vs-nedostaci-malog-poduzeca.pdf>

6.2. Uloga MSP-a u gospodarstvu EU

Općenito vrijedi teorija da produktivnost raste s veličinom poduzeća pa je tako uvjerljivo najniža ona u mikropoduzećima. Niža produktivnost malih i srednjih poduzeća objašnjava se nižim kapitalnim investicijama, višim fiksnim troškovima rada i upotrebom manje kvalificirane radne snage u odnosu na velika poduzeća.³⁴ Problem manje produktivnosti malih poduzeća sve je češće predmet brojnih istraživanja. Raznovrsne analize pokazuju da poduzeća koja s vremenom uspiju povećati svoju veličinu i efikasnost u odnosu na prvobitno stanje imaju puno veću šansu za preživljavanjem. Pritom se često navode razne poduzetničke strategije poput poduzetnika kojemu je njegovo poduzeće izraz njegova načina života, poduzetnik sa strategijom preživljavanja te spororastuća, rastuća i brzorastuća poduzeća.

Mala i srednja poduzeća temelj su cjelokupnog gospodarstva Europske unije. Budući da se Europska unija natječe na međunarodnom tržištu, važan segment čini međunarodna razmjena i to među zemljama članicama, ali i prema trećim zemljama na globalnom tržištu. Istraživanja pokazuju da su najčešći oblici internacionalizacije malih i srednjih poduzeća upravo oni najjednostavniji oblici, odnosno izvoz i uvoz. Složenije oblike kao što su tehnološka i proizvodna suradnja koristi manji broj poduzeća, a investiranje u inozemstvu koje predstavlja najsloženiji oblik zastupljeno je u najslabijoj mjeri.

Nazvažnije barijere internacionalizacije su cijena proizvoda ili usluge i visoki trošak internacionaliziranja što se ujedno svrstava pod takozvane unutarnje barijere. Druga stvar je manjak kapitala, manjak potrebnih informacija, troškovi i problemi s poslovnom dokumentacijom vezanom uz transport te nedostatak potrebne institucionalne potpore. Također vrijedi da što je manja veličina poduzeća, navedene barijere su izraženije.

Često se spominje veza između internacionalizacije i inovativnosti poduzeća. Oboje predstavljaju pojave koje imaju jak utjecaj na strukturu već postojećih ekonomskih sustava. Glavna posljedica tih procesa bila je vertikalna dezintegracija velikih poduzeća u horizontalno integrirane jedinice što dovodi do rastućeg umrežavanja malih i srednjih poduzeća. Inovacije se ne smatraju samo internom aktivnošću, nego se sve češće promatraju kao nelinearni i interaktivni proces u kojem odlučujuću ulogu ima vanjsko okruženje što znači da u obzir treba uzeti sve aktivnosti poduzeća, a ne samo istraživanje i razvoj.

34 Izvor: *Vrhovec-Žohar K. i Klopotan I. (2014) Mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji: Izazov uvođenja jedinstvene valute 12 godina poslije. Tehnički glasnik 8, 4(2014), 443-450 JSTORE*

Osim toga, dokazano je da ona poduzeća koja su internacionalizirala svoje poslovanje puno češće inoviraju u usporedbi s onim koja internalizaciju tek planiraju ili onim koja nemaju nikakvih međunarodnih aktivnosti.

6.3. Ulazak hrvatskih MSP-a na tržište EU

Pristup jedinstvenom tržištu najveća je prilika koja se može pružiti novoj državi članici. Iako više standarde teoretski možemo postići i sami, za neko osjetnije povećanje tržišta treba nam Europska unija. *Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju* teoretski je osiguran slobodan pristup na tržište Europske unije, ali je on bio ograničen *Pravilom o kumulaciji porijekla robe*. Hrvatskim izvoznim proizvodom smatra se proizvod koji sadrži određeni postotak hrvatskog porijekla. Iz tog razloga, velik dio hrvatskog izvoza prije nije bio smatran hrvatskim te kao takav nije imao slobodan pristup na europsko tržište. Pristupanjem Europskoj uniji taj problem je nestao, a hrvatski proizvodi postali su „*made in the EU*”. Proizvodi s takvim statusom imaju znatno veće izgleda za uspjehom na svjetskom tržištu.

Jedna od temeljnih karakteristika jedinstvenog tržišta Europske unije je omogućavanje slobodnog protoka proizvoda i usluga uz istovremeno slobodno poslovanje poduzetnika država članica. Također, ta zadana pravila koja vladaju na jedinstvenom tržištu Europske unije poduzetnicima država članica omogućuju poslovanje uz eliminaciju carina, smanjenje papirologije i raznih administrativnih prepreka pružajući im ujednačene tehničke i sigurnosne standarde. Ujednačeni sustav izuzetno je važan iz razloga što omogućuje poduzetnicima koji plasiraju robu na tržištu jedne države članice da pod jednakim uvjetima i bez ikakvih dodatnih troškova, poput npr. dvostrukog testiranja, plasiraju proizvode i na tržištu drugih država članica. Na taj način poduzetnici koji posluju na hrvatskom tržištu stječu mogućnost širenja poslovanja na dinamičnom tržištu Europske unije i to uz olakšan pristup.

Širenje poslovanja hrvatskih poduzetnika moguće je i putem eliminacije svih prepreka koje mogu izazvati različiti faktori poput administrativnih postupaka, jezične raznolikosti ili manjka podataka i informacija potrebnih za poslovanje na tržištu neke druge države članice.

7. ZAKLJUČAK

Na kraju ovog rada može se zaključiti da je jedna od temeljnih karakteristika snažne valute povjerenje ljudi u njezinu sigurnost i stabilnost. Euro je međunarodna valuta koja je u izravnoj vezi sa područjem Europe, te je druga svjetska valuta po korištenju i to sa konstantno rastućom ulogom. Kako je već prethodno stvoreno zajedničko tržište bez carinskih prepreka, zamišljena je ideja da bi bilo jednostavnije ako bi na području Europske unije svaki Europljanin mogao kupovati jednom valutom. Cilj formiranja zajedničke valute bio je stvoriti snažnija i efikasnija gospodarstva koja će Europljanima ponuditi veću mogućnost izbora radnih mjesta i na taj način istovremeno doprinijeti većem ekonomskom blagostanju. To potvrđuje i činjenica da je euro kao službena valuta članicama Eurozone već u samim počecima osigurao višu razinu gospodarske stabilnosti.

Hrvatska je preuzela obvezu da će uvesti euro kao službenu valutu, ali nije definiran točan datum tog događaja. Vlada je izdala dokument pod nazivom *Eurostrategija* čime najavljuje početak procesa uvođenja eura. Unatoč tome, velika većina stanovništva nije suglasna s takvom idejom. Mnogi smatraju da hrvatsko gospodarstvo nije spremno na taj korak.

Cilj uvođenja eura kao zajedničke valute, nailazi na niz prepreka i nedostataka. Primjerice, nastanak velikog valutnog područja opasna je konkurencija američkom dolaru. Jedinствена valuta zapravo je logična dopuna jedinstvenom tržištu te pridonosi poboljšanju njegove učinkovitosti. Njezina upotreba povećava transparentnost cijena, uklanja troškove mijenjanja valute, znatno olakšava međunarodnu trgovinu i poslovanje te Europskoj uniji pruža značajniji utjecaj u svijetu.

Iako se vode rasprave oko potrebe uvođenja eura u Hrvatskoj, smatram da su prednosti uvođenja eura kao službene valute puno veće od nedostataka. Uzimajući u obzir da je i trenutno velika većina kredita, kao i štednje građana iskazana u eurima, prihvaćanjem eura kao službene valute sve bi postalo jednostavnije. Budući da se kao ključne prednosti uvođenja eura ističu uklanjanje valutnog rizika i niža razlika kamata u Hrvatskoj u odnosu na prosjek europodručja, mislim da bi upravo to Hrvatskoj pomoglo da ide u korak s vremenom i neprestano teži boljitku. U svakom slučaju, uvijek je bolje ići prema naprijed i težiti poboljšanju pa tako i po pitanju prihvaćanja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

1. Brkić, M. i Šabić, A. (2018) Je li euro optimalna valuta za Hrvatsku: ocjena korištenjem teorije optimalnih valutnih područja. Stručni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 27, br. 1. (142). 2018.
2. Bukovšak, M. i Ćudina, A. I Pavić, N. (2018) Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja. Stručni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 27, br. 1 (142), 2018.
3. Hermann von Lear. (2001) Euro - prva bilanca. Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 38 No. 3
4. Kljajić, E. (2012) Deseta godišnjica uvođenja novčanica i kovanica eura. Stručni rad. Zagreb, Num. vjesti, broj 65.
5. Kunovac, D. i Pavić, N. (2018) Može li uvođenje eura u Hrvatskoj sniziti trošak zaduživanja?. Znanstveni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 27, br. 1 (142), 2018.
6. Lovrinčević, Ž. i Marić, Z. (2006) Maastrichtski kriteriji i uključivanje sive ekonomije – slučaj Hrvatske: Privredna kretanja i ekonomska politika
7. Poldrugač, P. (2014) Krivotvorenje gotovog novca u Hrvatskoj: stanje i potencijalni problemi pri uvođenju eura. Stručni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, god. 23, br. 1 (134), 2014.
8. Velimir, Š. (2019) Euro u Hrvatskoj: Za i protiv. Zagreb: Arhivanalitika
9. Vizjak, A. (2000) Utjecaj monetarne unije i uvođenje eura na gospodarske sustave europskih zemalja i Republike Hrvatske. Ekonomski vjesnik br. 1 i 2 (13): 109-121
10. Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka (2018). Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.
11. Vrhovec-Žohar K. i Klopotan I. (2014) Mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji: Izazov uvođenja jedinstvene valute 12 godina poslije. Tehnički glasnik 8, 4(2014), 443-450 JSTORE
12. Vujčić, B. (2003) Euro: Europska monetarna unija i Hrvatska. Zagreb: Masmedia.

13. Vuković, I. I Vizjak, A. (2000) Utjecaj monetarne unije i programa uvođenja eura na daljnji razvoj Europske unije. Politička misao, Vol XXXVII, (2000.), br. 3, str. 115-135
14. <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/koje-su-prednosti-i-nedostaci-uvodenja-eura-u-hrvatskoj-evo-sedam-stvari-koje-treba-znati/>
15. <http://www.partnerstvo-razvoj.net/files/file/pdf/Poduzetnistvo/PrednostiiNedostaci/1.Prednosti-vs-nedostaci-malog-poduzeca.pdf>
16. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>
17. <https://europa.eu/euroat20/hr/brojcani-podaci-o-euru/>
18. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hr

POPIS SLIKA

Slika	Stranica
I. Koristi i troškovi uvođenja eura.....	12
II. Udio eura u globalnim plaćanjima – 2017.....	16
III. Podrška euru među građanima EU-a.....	16
IV. Nominalni BDP po stanovniku u europodručju, u tisućama EUR.....	17
V. Stopa zaposlenosti u europodručju, dobna skupina 20-62.....	18
VI. Učinci integracije Hrvatske u ekonomsku i monetarnu uniju.....	31

ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Matea Marić

Datum rođenja: 12.03.1997.

Državljanstvo: Hrvatsko

Spol: žensko

Adresa: Lonjica 2B, 10340 Vrbovec

E-adresa: matea.x7@gmail.com

OBRAZOVANJE

Ekonomski fakultet Zagreb

- adresa: Ekonomski fakultet – Zagreb Trg J. Kennedyja 6, 10000 Zagreb (Hrvatska)
- Magistar ekonomije
- smjer: Financije
- diplomski rad: Pristupanje Republike Hrvatske eurozoni

Opća gimnazija

- Srednja škola Vrbovec (2011-2015)
- adresa: 7. svibnja 2, 10340 Vrbovec (Hrvatska)

JEZIČNE VJEŠTINE

- engleski
- njemački

DIGITALNE VJEŠTINE

- MS Office – Word, Excel, Power Point
- rad na računalu
- Internet, društvene mreže

